

3. Het Sas van Zwankendamme.

Wanneer men van Zwankendamme station naar het dorp wandelt, kruist men het Lisseweegse Vaartje. Vooraleer het water onder de vaste steenweg doorloopt, vloeit het eerst in een soort kom: het mooie 18e-eeuwse (?) SAS van Zwankendamme. Zie onze schets.

Een herdenkingssteen gemetst in de linker muur aansluitend op de wegbrug, geeft het jaartal 1773. Is dit het bouwjaar of is het de datum van een vernieuwing? In het rechter stuk muur steekt een steen met de letters **AM**. Misschien de initialen van de bouwmeester?

De opgaande muren van dit kompleks, opgetrokken in arduinblokken van $76 \times 52 \times 28$, zijn afgedekt met arduinen platen van $141 \times 55 \times 12$.

Vanaf de brugleuning ziet men eerst twee evenwijdige stukken muur, links 2.70 m lang en rechts 1 m, die een doorgang vormen van 3.25 m. Dan wijkt het bouwwerk met een hoek naar links en naar rechts tot op 5.10 m lengte; om dan aan te sluiten op twee evenwijdige kaaimuren met een lengte van 12.60 m. Dan vernauwen beide sasmuren terug om een doorgang van 3.30 m te vormen. Vanaf het ~~nauw~~nauwinge van de vernauwing lopen de kaaimuren over een lengte van 7.30 m terug evenwijdig en wijken dan weer naar links en rechts. De breedte van deze mooie saskom bedraagt 11 m. Bezie eens aandachtig onze foto (1) en let ook op de kerktoren van Lissewege.

Op de detailfoto (2) bemerkt men in de kaaimuren van de vaaringang, een le gleuf over het gehele opgaande metselwerk, en op 1.70 m hiervan, een tweede gleuf van eveneens 0.14×0.14 . In deze gleuven werden schofbalken geschoven. Op 2 m van de 2e schofgleuf bemerkt men op dezelfde foto (2) een afronding in het metselwerk. In deze afronding draaiden de sasdeuren. De scharnierogen zijn nog ter plaatse.

In het voortuintje van de heer Neirinck ligt, aansluitend op de kaaimuren van de sasvaart, een rode bakstenen vloer (baksteen $28.5 \times 11 \times \dots$). In deze vloer steken ijzeren bouten met een kop van 0.04×0.04 , die vermoedelijk hebben gediend voor het tuimelwerk tot bediening van de sasdeuren. We voegen hier een woord van lof toe aan de heer Louis Neirinck, Spoorwegstr 29, die de kaaimuren hersteld heeft en verder in goede staat houdt.

Onze zegsman vermoedt dat de sasdeuren nog op de bodem van het sas liggen. Bij het aftasten van de bodem met een ijzeren staaf, stootten we op hout en op een hardere onderlaag. Heel waarschijnlijk werd ook dit sas met zware stenen gevloerd, zoals men bij ons sedert eeuwen deed. Denk aan de opgraving te Damme, die zulk een sasvloer heeft blootgelegd (foto 3).

Tegenover het sas staat het sashuis (foto 4). Boven de ingang deur steekt een datumsteen: 1643. (Werd toen ook het sas gebouwd?) Het is een mooi polderhoevetje met, heel typisch, het achterhuis haaks op het voorhuis. Het verdient een beter lot dan verval. Mochten én sas én sashuis gerestaureerd en bewaard!!!

(opmeting, tekst en foto's van R.Cr)

Roger Crois